

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Örjan Nilsson
0501-60 53 90
orjan.nilsson@o.lst.se

BESLUT
2008-02-18

Diarienummer
511-89993-2006

Sida
1(17)

Enligt sändlista

Beslut om utökning av naturreservatet Logården i Mariestads kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för beslut
Upplysningar
Ersättningstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Besvärshänvisning O4:1
Bilaga 6. Sändlista

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreseptatet Logården
RegDOS ID	2000577
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Mariestad
Ungefärlig mittpunkt	138560 – 649401
Fastigheter och ägare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Areal (ha):	89 ha
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Natura 2000-beteckning:	SE0540062 Östen
Naturgeografisk region:	Vänerslätterna
Objektskategori:	O; Odlingslandskap med ängar och betesmarker
IUCN-kategori:	IV Habitat/Artskyddsområde

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Logården.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Länsstyrelsen har tidigare beslutat om följande områdesskydd som berör det nu bildade naturreservatet:

- Naturreservatet enligt 7 § Naturvårdslagen den 29 januari 1979, dnr 11.1211-584-79
- Naturvårdsområdet Östen enligt 19 § Naturvårdslagen den 28 november 1994, dnr 231-308-91

Länsstyrelsen beslutar att områdesskydd från den 29 januari 1979, dnr 11.1211-584-79, upphävs när nu aktuellt beslut har vunnit laga kraft.

Länsstyrelsen beslutar vidare att områdesskydd från den 28 november 1994 dnr 231-308-91, upphävs i berörd del när nu aktuellt beslut har vunnit laga kraft.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- för framtiden bevara ett ur naturvårdssynpunkt värdefullt strandområde med ålderdomligt kulturlandskap och rikt djurliv samt bereda allmänheten möjligheter till naturstudier i området.
- bevara inom området förekommande arter som ingår i EU:s nätverk av Natura 2000-områden, i gynnsamt tillstånd, t.ex. sångsvan, kornknarr, dubbelbeckasin, myrspov, grönbena, brushane, brun kärrhök och havsörn. (Logårdens naturreservat är en del av Natura 2000-området Östen.)

Syftena skall tryggas genom att:

- sköta och tydliggöra kulturlämningarna,
- skapa slätteräng, allmogeåkrar, utmarksbeten m.m. för att åskådliggöra ett äldre kulturlandskap,
- återskapa och sköta strandängar,
- skapa ett variationsrikt landskap för rikt djurliv,
- sköta stigar, fågeltorn m.m.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Uppföra byggnad, anläggning eller anordning.
2. Anlägga väg.
3. Anlägga luft- eller markledning.
4. Anordna upplag.
5. Borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna.
6. Lägga upp rensningsmassor från befintligt dike i högar, strängar eller liknande (skall planas ut eller transporteras bort).
7. Avverka träd, röja, gallra, plantera eller utföra andra skogsbruksåtgärder.
8. Ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
9. Använda växtnäringssämnen, kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.
10. Bedriva jakt på fågel.
11. Bedriva jakt under lördag-söndag och helgdagar.
12. Uppföra älgorn, gömsle eller liknande konstruktion för jakt.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

13. Utföra ny-, till- eller ombyggnad, ändra fasadbeklädnad, färgsättning, takbeläggning eller utföra annan väsentlig ändring av byggnads yttre på befintliga byggnader.
14. Sätta upp tavla, skylt, inskrift, affisch eller liknande.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- Vid reparation och underhåll av befintliga vägar.
- Vid reparation, underhåll och nyttjande av teleanläggningar enligt gällande ledningsrätt.

Reparationer och underhåll av befintliga ledningar får utföras. Markskador skall så långt möjligt undvikas. Samråd skall om möjligt ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas. Om samråd inte kunnat ske ska Länsstyrelsen utan dröjsmål informeras skriftligen om åtgärd som vidtagits samt om orsak till att samråd inte kunnat ske innan arbetet påbörjades.

Vattenuttag enligt gällande servitutsavtal, i befintliga vattentäkter, påverkas inte av reservatets föreskrifter. Underhåll av befintliga anläggningar får göras. För eventuell omläggning av rörledningar med mera krävs dispens från föreskrifterna.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas.

1. Märka ut naturreservatet i terrängen.
2. Anlägga och underhålla parkeringsplats och vandringsled samt sätta upp och underhålla informationstavlor och/eller andra anordningar typ fågeltorn, toaletter etc.
3. Gallring, röjning, tuvfräsning, slåtter och betesdrift i den mån markägaren inte, efter samråd med förvaltaren, själv utför dessa åtgärder.
4. Köra med motordrivet fordon i samband med skötselåtgärder.
5. Elda röjningsmaterial.
6. Utföra artbevarande åtgärder.
7. Genomföra undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning.
2. Bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar.
3. Störa djurlivet t.ex. genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära rovfågelbon.
4. Framföra motordrivet fordon, cykel eller annat transportmedel på land annat än på väg och parkeringsplatser.
5. Samla in vedlevande insekter, plocka eller samla in växter eller växtdelar eller svamp.
6. Utplanterä växt- eller djurart.
7. Sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.
8. Tälta eller ställa upp husvagn/husbil.
9. Göra upp eld.
10. Medföra hund som inte är kopplad.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte när förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.

Föreskrift C4 gäller ej fastighetsägare eller innehavare av särskild rätt vid skötsel/förvaltning av fastigheten, vid jakt eller vid rensning av befintligt dike.

Föreskrift C5 gäller inte svamp- och bärplockning för eget bruk.

Föreskrift C10 gäller ej markägare och jakträttsinnehavare vid jakt.

Beskrivning av naturreservatet

Topografi och läge

Naturreservatet ligger på en lägre förkastningshöjd, som passerar Östens västsida i nord-sydlig riktning, alldeles söder om sjöns utlopp, som är ån Tidan. Naturreservatets västra del ligger på cirka 80 m ö.h. och de lägsta delarna ligger vid Tidan och Östens mader på cirka 65 m ö.h. Norra delen av naturreservatet är kuperat medan södra delen är flackare.

Geologi och hydrologi

Berggrunden utgörs av grå till rödgrå gnejs. En skärning finns vid ån Tidan. Annars finns inget berg i dagen. Jorden är i huvudsak sandig till moig morän. På de flacka delarna i söder finns svämmlera och svämsand. I öster finns strandhak som visar var Östens vattenspegeln befann sig innan sjösänkningen år 1887.

Naturreservatets flacka och lägst liggande delar påverkas kraftigt av vattennivåerna i Östen. Östens vattennivå varierar mellan 64,7 och 66,8 m ö.h. Vid rejält högvatten står uppskattningsvis 1/4-del av naturreservatet under vatten.

Historik och markanvändning

Naturreservats namn, Logården, härrör från att marken före reservatsbildningen år 1979 hörde till lantbruket Logården. Östens sänkningar åren 1823, 1844 och 1887 har påverkat markanvändningen. Sänkningarna på 1800-talet genomfördes genom statliga beslut för att vinna mer åkermark till en svältande befolkning. Vid senaste sänkningen sprängdes berg bort i sjöns utlopp både på bredden och djupet. Naturreservatets flacka marker i söder, som tidigare var slåttermad, övergick till åkermark när marken blev torrare. Den senaste sänkningen sänkte sjönivån med cirka 1 m.

Kulturhistoriska bevarandevärden

I naturreservatet finns en mängd kulturhistoriska lämningar såsom stenmurar, odlingsrösen och rester efter tidigare byggnader. Stenmurarnas sammanlagda längd är cirka 8,5 km, antalet odlingsrösen är cirka 45 stycken. 1856 års karta visar, att inom det som i dag är naturreservat, fanns hela 45 byggnader. Nedanför strandhaket i öster finns ett solliknande s.k. vattenståndsmärke (16) inhugget i ett jordfast block. Troligen inhugget före år 1882.

Vegetation, flora och fauna

Området var i mitten på 1700-talet helt trädfrött. Idag utgörs naturreservatet av en mosaik av sluten skog, öppen hagmark, betade träd- eller buskbevuxna hagar, betade gamla åkrar, betade och obetade öppna strandängar samt odlad åkermark. Floran är tämligen trivial medan fågellivet är rikare.

Friluftsliv

Naturreservatet är utmärkt för friluftslivet och besöks i mycket stor utsträckning, speciellt under våren när det rastar mycket fåglar i Östen och på dess strandängar. Knutpunkten är Logårdens ladugård, numera Odensåkers hembygdsförenings hembygdsgård. Från Logården går det markerade stigar till två fågeltorn med bra sikt över Östen och Tidan. Med bil går det att härifrån ta sig till en bilparkeringsplats och plattform för rörelsehindrade.

Bebyggelse och anläggningar

Odensåkers hembygdsförening äger hembygdsgården, en upprustad smedja och ett magasin, samt ytterligare några mindre ekonomibyggnader, allt på egen mark. I hembygdsgården finns kafé, vattentoalett och montrar med natur- och kulturföremål. Några av föremålen ägs av hembygdsföreningen. Vissa föremål ägs av läns museet i Skara men visas av föreningen genom avtal. Några av montrarna med natur- och kulturföremål samt uppstoppade djur och vissa tavlor ägs av staten men visas av föreningen genom avtal. På hembygdsföreningens mark finns även en stor bilparkeringsplats, en skärmutställning, som ägs av staten, samt skyltställ, som också ägs av staten, för information om naturreservatet.

Staten äger två fågeltorn och en plattform för rörelsehindrade. Dessutom finns gränsmarkeringar, stigmarkeringar, genomgångar, spänger, informationstavlor m.m.

Inom reservatet finns också en mindre byggnad för telekommunikation som ägs av TeliaSonera Sverige Net Fastigheter AB.

Planeringsbakgrund

Internationell betydelse

Regeringen har förklarat hela Logårdens naturreservat, och delar av Östens naturvårdsområde, som ett särskilt skyddsområde (SPA) enligt EU:s fågeldirektiv. Detta innebär att området ingår i ett europeiskt nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

Sjön Östen med angränsande strandområden är listat bland de objekt där Sverige har ett särskilt ansvar enligt den internationella våtmarkskonventionen (Ramsar).

Riksintressen m.m.

Logårdens naturreservat ligger inom riksintresse för naturvården Östen (NRO14059) samt riksintresse för kulturmiljövården Odensåker-Flistad-Binneberg-Horn (KR21)

Även i övrigt är beslutet i god överensstämmelse med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Delar av området har i den landsomfattande våtmarksinventeringen (VMI) klassats i högsta klass (I).

Befintliga områdesskydd

För sjön Östen och Tidan finns för närvarande ett strandskydd på 100 m.

Länsstyrelsen har tidigare beslutat om naturreservatet Logården enligt 7 § Naturvårdslagen den 29 januari 1979 samt om naturvårdsområdet Östen enligt 19 § Naturvårdslagen den 28 november 1994. Dessa områdesskydd upphävs helt, respektive i berörd del, när nu aktuellt beslut har vunnit laga kraft.

Kommunal översiktsplan

I Mariestads kommuns översiktsplan, antagen den 22 september 2003, klargörs att Logården är naturreservat och Östen ett naturvårdsområde, och att området omfattas av flera riksintressen. För Odensåker finns även områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen, beslutade den 27 oktober 2003. Områdesbestämmelserna förstärker skyddet av Odensåkers bymiljö och kulturmiljövärden. Dessa bestämmelser berör, beträffande naturreservatet, hembygdsgården med tillhörande tomt, parkering och skärmutställning.

Kommunen har i sin översiktsplan redan beaktat att området omfattas av reservatsbestämmelser. Länsstyrelsens bedömning är att förslaget om en utökning av Logårdens naturreservat innebär en förstärkning av kommunens intentioner i området, och att naturreservatsbildningen inte innebär någon motsättning i förhållande till kommunens översiktsplan eller områdesbestämmelser.

Ärendets handläggning

Efter det att Länsstyrelsen fattade beslut om att inrätta Östens naturvårdsområde har staten efterhand köpt in några markskiften mellan tidigare gräns för Logårdens naturreservat och sjön Östen. Ur skötselsynpunkt är det lämpligt att dessa skiften tillförs Logårdens naturreservat.

Skötselplanen för Logårdens naturreservat behöver revideras. I samband med revideringen har Länsstyrelsen träffat en överenskommelse med markägaren Jörgen O:son Timander, Råstad 1:2, om att utöka Logårdens naturreservat med ytterligare ett markskifte. Ur naturvårdssynpunkt får naturreservatet därmed en förbättrad arrondering.

All mark som ingår i naturreservatet har därmed säkrats genom köp eller intrångsersättning.

Östens Jaktvårdsförening har uppfört det befintliga fågeltornet och spången nordost om Madholmen. Tornet och spången har under många år fungerat

väl och är mycket uppskattade av besökare. Tornet och spången börjar dock bli slitna. Länsstyrelsen bedömer, i samråd med Östens Jaktvårdsförening, att tornet och spången bör ersättas med nya anläggningar, som även har bättre tillgänglighet. Det bedöms lämpligt att staten uppför ett nytt fågeltorn. En överenskommelse beträffande det befintliga tornet och spången har träffats mellan Naturvårdsverket och jaktvårdsföreningen vilken innebär att staten övertar ägandet.

Föreläggande och remiss

Berörda mark- och sakägare har förelagts att inkomma med eventuella synpunkter på förslaget.

Förslaget till utökning av naturreservatet har remitterats till Mariestads kommun, Skövde kommun och Skogsstyrelsen. LRF Odensåker, LRF Skaraborg, Sjön Östens Viltvårdsområdesförening, Mariestads Fågelklubb, Skövde Fågelklubb, Sveriges Ornitologiska förening, Mariestads Naturskyddsförening, Skövde Naturskyddsförening, Skaraborgs Naturskyddsförening, Föreningen Fågelsjö i Kulturborg har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Länsstyrelsen sammanfattande kommentar med anledning av remissvaren:

Länsstyrelsen kan med glädje konstatera att intresset för sjön Östen som fågelsjö och Logårdens naturreservat är stort. Det framgår av de yttranden och synpunkter som har lämnats till Länsstyrelsen från personer som bor i närområdet, föreningar och berörda kommuner.

Remissvaren visar att det finns ett brett stöd för att utöka naturreservatet. Förslaget till reviderad skötselplan har också i stort en bred förankring.

Länsstyrelsen har tagit del av de remissvar som har lämnats in, och har stor förståelse för de motiv som förs fram för olika skötselalternativ. När det gäller frågan om strandskogen i anslutning till Madholmen (skötselområde 10) och placering av ett fågeltorn så visar remissvaren att det finns olika uppfattningar om hur detta delområde bör skötas framöver, och var fågeltornet bör placeras.

De biologiska värdena vid sjön Östen är till stor del knutna till sjöns höga naturvärde som fågelsjö och RAMSAR-område. Dessa naturvärden skyddas och utvecklas bäst genom att ytterligare areal av öppen strandäng restaureras vid sjön. Det är av det skälet som Länsstyrelsens huvudförslag i remissen förordade att buskar och strandskog i anslutning till Madholmen (skötselområde 10 och 8) borde tas ner och omföras till öppen strandäng.

Av remissvaren framgår att många närboende och besökare i området särskilt uppskattar nuvarande placering av fågeltorn nordost om Madholmen och vandrigen dit på spången genom strandskogen. I strandskogen finns andra arter och naturupplevelser än på en öppen strandäng.

Vid en samlad genomgång av ärendet är det Länsstyrelsens bedömning att strandskogen vid Madholmen (skötselområde 10) bör få stå kvar. Länsstyrelsen har därför reviderat förslaget i skötselplanen i denna del. Buskar och mindre träd i skötselområde 8 samt enstaka buskar i den västra delen av skötselområde 10 kommer att röjas bort för att utöka arealen strandäng. Strandskogen i skötselområde 10 kommer att betas, men lämnas i övrigt för fri utveckling.

Länsstyrelsen kan dela de synpunkter som flera remissinstanser har lämnat om att nuvarande placering av fågeltorn är mycket bra för besökare som vill uppleva fågellivet vid Östen. Länsstyrelsens avsikt är därför att ett nytt fågeltorn och en ny spång, med förbättrad tillgänglighet, ska uppföras i ungefär samma läge som nuvarande fågeltorn och spång.

Flera synpunkter har även lämnats på sköselförslaget när det gäller den s.k. enebuskemarken (skötselområde 10) och att ytterligare gallring ska ske av enbuskar. Flera av remissinstanserna anger att enbuskmarken ur ”upplevelsesynpunkt ” bör lämnas som den är.

Avsikten med att genomföra ytterligare gallring av enbuskarna är att området skall skötas som en betesmark och att skötseln bör förbättra förutsättningarna för betesgynnade arter i fältskiktet. Exempelvis ska backsippa och kattfot kunna vandra in. Målsättningen är att bibehålla en betad enbuskmark vilket kräver återkommande röjningsinsatser.

Flera remissinstanser tar upp frågan om sjön Östens vattenregim och att den ur naturvårdssynpunkt bör förändras så att det återgår till ett mer naturligt stadium där vattennivåerna i praktiken varierar mer. Länsstyrelsen vill klargöra att denna fråga inte kan eller ska hanteras i detta ärende som gäller en utökning av naturreservatet Logården.

Mariestads kommun tillstyrker förslaget till utvidgning och konstaterar att det ligger i linje med det arbete som bedrivs för att bevara natur- och friluftsvärdena kring sjön Östen. Kommunen tillstyrker även förslaget till skötselplan, eftersom denna förväntas stärka natur- och friluftsvärdena genom att skapa en mångfald av biotoper inom området.

Beträffande skötselområde 8 respektive 10 så påtalar kommunen naturvärdena i dessa områden och att såväl betad strandäng som ”översvämningsskog” har höga naturvärden. Kommunen anger även att betoningen på strandängar och arter knutna till dessa miljöer i reservatets syfte talar för det skötselalternativ där en viss del av strandskogen överförs till strandäng.

Länsstyrelsens kommentar: Se Länsstyrelsens sammanfattande kommentar ovan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Skövde kommun förordar skötselalternativet med utökad strandäng vid Madholmen. I yttrandet

konstateras att strandängar har blivit en alltmer ovanlig naturtyp och att många rika strandängar har vuxit igen i vår egen region.

Länsstyrelsens kommentar: Se Länsstyrelsens sammanfattande kommentar ovan.

Odensåkers hembygdsförening har lämnat ett omfattande och detaljerat remissvar. Under remisstiden har Länsstyrelsen även haft flera muntliga samråd med hembygdsföreningen.

Föreningen har i sitt remissvar särskilt påtalat att strandskogen vid Madholmen bör behållas och att ett nytt fågeltorn och en ny spång bör uppföras i nuvarande läge. Föreningen anser att ett av de största värdena för besökare är vandringen från Logården ner till enbuskmarken och vidare ut på spången genom strandskogen till fågeltornet.

Föreningen har i sitt remissvar redovisat att man även fortsättningsvis vill ta en aktiv del i skötseln av reservatet och servicen för besökare.

Länsstyrelsens kommentar: Se även Länsstyrelsens sammanfattande kommentar ovan. *Odensåkers hembygdsförening* har en särskilt viktig roll i förvaltningen av reservatet eftersom man äger och driver Logårdens hembygdsgård. Den kunskap och det engagemang som hembygdsföreningen har visat i ärendet är en viktig förutsättning för naturreservatets fortsatta förvaltning.

Länsstyrelsen har i hög grad beaktat och reviderat förslaget till beslut och skötselplan i enlighet med hembygdsföreningens synpunkter.

Ulla Engquist har framfört att förslaget till utökning av naturreservatet är bra och främjar bevarandet av områdets särprägel och småskaliga brukning/skötsel.

Ulla Engquist föreslår bl.a.

- a. att strandskogen vid fågeltornet bevaras i nuvarande skick
- b. att spång och fågeltorn renoveras/nybyggs på befintlig plats
- c. att enbuskhagen bevaras i befintligt skick
- d. att milstenen vårdas och bevaras
- e. att källan invid madvägen återställs
- f. att floran i Brunnshagen ses över

Länsstyrelsens kommentar: Se även Länsstyrelsens sammanfattande kommentar ovan när det gäller de tre första att-satserna.

Milstenen ligger utanför naturreservatet på västra sidan av vägen. Länsstyrelsen delar uppfattningen att det är synd om träd eller buskar spränger sönder stenfundamenten. Eftersom milstenen ligger utanför naturreservatet bör frågan tas upp med t.ex. markägaren och/eller Vägverket.

Källan har enligt uppgift tidigare delvis varit stensatt i kanterna och använts för att vattna betesdjur. Länsstyrelsen anser att det är en god idé att restaurera källan och att det ligger väl i linje med syftet för reservatet. Förslaget har arbetats in i skötselplanen.

Den s.k. Brunnshagen avser sannolikt, åtminstone delvis, skötselområde 6. Enligt Ulla Engquist växte här tidigare darrgräs (*Briza media*). Arten missgynnas av gödsling och igenväxning, vilket kan vara tänkbara förklaringar till att den har försvunnit från detta område. Avsikten i den reviderade skötselplanen är att området skall skötas som slåtteräng. Förhoppningsvis kan arten då återkomma eftersom den är slåttergynnad och indikerar en lång gräsmarkshävd.

Odensåkers LRF-avdelning har inget att erinra mot utökningen av reservatet. När det gäller skötselområde 10 så anser man att Madholmen bör behållas i den nuvarande fria utvecklingen med bibehållen strandskog för att gynna det rika fågel- och djurlivet.

När det gäller skötselområde 11 så anser LRF att området ska behållas som åkermark. Om förändring till fuktäng genomförs så befarar man att problemen med mygg kommer att öka.

LRF påtalar även att man ser en risk med för stora förändringar i området och att skötseln idag brister med t.ex. nedfallna träd i Tidan.

Länsstyrelsens kommentar: Se Länsstyrelsens sammanfattande kommentar ovan.

När det gäller åkermarken i skötselområde 11 är det Länsstyrelsen bedömning naturvärdena ökar betydligt om området slås som fuktäng. Förhoppningsvis gynnar det bl.a. kornknarrens häckningsmöjligheter i området. När det gäller risk för ökad förekomst av mygg så har Länsstyrelsen stor förståelse för att detta är ett allvarligt problem runt sjön Östen. Enligt Länsstyrelsen bedömning innebär det dock knappast någon avgörande skillnad att område 11 överförs till fuktäng.

Beträffande skötseln av naturreservatet så anser Länsstyrelsen att den i stort är bra redan idag. Avsikten med den nya skötselplanen är givetvis att skötseln ska förbättras ytterligare. När det gäller nedfallna träd i Tidan så kan Länsstyrelsen konstatera att det ofta finns brist på död ved i vattendrag. Död ved bidrar till att öka den biologiska mångfalden genom att vara substrat och ge skydd för många arter. En viss mängd död ved i Tidan bör därför finnas och kunna accepteras. Dock får mängden död ved inte bli så stor att den blir en risk för skada på annan egendom genom t.ex. dämning.

Mariestads Fågelklubb uttrycker att man förstår intentionerna med att utöka strandängarna vid Madholmen. Klubben anser dock att det är ett alltför kraftigt ingrepp att avverka skogsdungen vid Madholmen och bygga ett nytt

fågeltorn vid kanten av enebacken. Man anser att skogsdungen har ett kulturhistoriskt och nostalgiskt värde. Här finns även ett rikt insektsliv och häckning av flera intressanta fågelarter såsom näktergal, stjärtmes och mindre hackspett. Klubben sammanfattande förslag är att spara skogsdungen vid Madholmen och restaurera tornet.

Länsstyrelsens kommentar: Se Länsstyrelsens sammanfattande kommentar ovan.

Skövde Fågelklubb understryker att man är positiv till Länsstyrelsens förslag om att utöka Logårdens naturreservat. Klubben förordar att man behåller strandskogen vid Madholmen och nuvarande placering av fågeltorn och spång. Klubben påtalar också att synpunkterna baseras på nuvarande vattenregim för sjön. Man understryker även behovet av en ny vattenregim som ska ersätta den nuvarande efter den "katastrofala rensningen av Tidans utlopp 1985". Skövde Fågelklubb framhåller att det är av stor vikt att sjön Östens framtid utreds och en ny vattenregim för sjön beslutas.

Länsstyrelsens kommentar: Se Länsstyrelsens sammanfattande kommentar, samt kommentarer ovan.

Mariestads Naturskyddsförening är positiv till att naturreservatet utökas. Föreningen påpekar att Sverige har ett internationellt ansvar för att bevara Ramsar-områden, och därmed de arter som pekas ut i syftet för reservatet. Föreningen konstaterar att avvägningen av frågan beträffande om strandskogen i skötselområde 10 skall avverkas inte är helt lätt att göra. Att bevara strandskogen är positivt främst ur sociala skäl.

Föreningen förordar dock att skogen tas ner och att man därmed satsar på de biotoper och fågelarter som räknas upp i syftet; sångsvan, kornknarr, dubbelbeckasin, myrspov m.fl. Föreningen konstaterar att dessa arter gynnas av att strandskogen tas ner.

Föreningen är dessutom övertygad om att nya vidsträckta vyer, ett nytt fågeltorn och förbättrade leder kommer att skapa ett stort intresse för området bland naturintresserade.

Föreningen stöttar också de förslag som Länsstyrelsen har tagit fram för övriga skötselområden. Man nämner särskilt att det är positivt att skötselområde 8 föreslås övergå till gräsmark och att utsikten från Logården därmed kommer att förbättras och fågellivet gynnas. Föreningen anser vidare att det är självklart att åkermarken i skötselområde 11 inte ska plöjas utan överförs till fuktäng.

Länsstyrelsens kommentar: Se Länsstyrelsens sammanfattande kommentar samt kommentarer ovan.

Skaraborgs Naturskyddsförening hänvisar till sin tidigare skrivelse i ärendet den 16 mars 2006. I denna skrivelse framhåller man särskilt det stora värdet

av fågeltornet vid Madholmen, och promenaden dit genom strandskogen. Föreningen anser att strandskogen bör behållas vid Madholmen.

Föreningen anser att energi och pengar bör läggas på att sköta de befintliga strandängarna. Vidare påtalar man behovet av att vattenregimen i sjön Östen bör återgå till den som fanns under ett tidigare stadium och som förslogs i restaureringsplanen (i början av 2000-talet).

Länsstyrelsens kommentar: Se Länsstyrelsens sammanfattande kommentar ovan.

Sjön Östens jaktvårdsförening har muntligen per telefon meddelat sina synpunkter på förslaget. Föreningen har under remisstiden meddelat att man önskar överlåta befintligt fågeltorn och spång vid Madholmen till Naturvårdsverket. Föreningen redovisar att man inte längre har praktiska eller ekonomiska möjligheter att ansvara för fågeltorn och spång.

Föreningen har vidare muntligen uttryckt att man kan se fördelar med båda alternativen för skötsel av skötselområde 10.

Länsstyrelsens kommentar: Se Länsstyrelsens sammanfattande kommentar ovan. Föreningen har gjort en överenskommelse som innebär att Naturvårdsverket övertar ägandet, och därmed ansvar och skötsel, för befintligt fågeltorn och spång vid Madholmen.

TeliaSonera Sverige Net Fastigheter AB har yttrat att man har en telestationsbyggnad som är placerad med stöd av en ledningsrätt inom naturreservatet. Ledningsrätten medger bl.a. att ytterligare ledningar och utrustning får anläggas. Bolaget hävdar att reservatsföreskrifterna motverkar denna rättighet, och förslår att ledningsrättsområdet undantas från naturreservatet.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen kan konstatera att ledningsrättsområdet redan ingår i det befintliga naturreservatet Logården. I det gällande beslutet, med tillhörande föreskrifter, omnämns egentligen inte ledningsrätten. Lantmäterimyndigheten har beskrivit ledningsrätterna och registrerat dessa den 29 januari 2007. Ledningsrätterna får därmed anses vara väl klargjorda. Länsstyrelsen anser att det inte motiverat att ändra avgränsningen för naturreservatet så att beslutet inte omfattar ledningsrättsområdet.

Per telefon har Länsstyrelsen diskuterat frågan med bolaget. Länsstyrelsen förslög att det i beslutet skrivs in ett undantag från A-föreskrifterna när det gäller reparation, underhåll och nyttjande av teleanläggningar enligt gällande ledningsrätt. Bolaget var nöjda med denna lösning och anser att det uppfyller verksamhetens krav.

Fortum Distribution AB har meddelat att man inte har något att erinra med anledning av remissen.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Östens rika fågelliv är knutet till våtmarkerna med strandängar och strandskog. I naturreservatet finns även goda förutsättningar för att ett bibehålla eller återskapa betade strandängar, slåtteräng, allmogeåkrar, utmarksbeten m.m. för att åskådliggöra ett äldre kulturlandskap.

Området har även mycket goda förutsättning för att ge många besökare fina naturupplevelser.

Följande bevarandevärden utgör skäl för beslutet:

- Området är en del av sjön Östens våtmarksområde och innehåller vatten, strandängar och strandskog av högt internationellt och nationellt intresse.
- Området hyser ett fågelliv av nationellt och internationellt intresse, där många förekommande fågelarter är listade i fågeldirektivet. Som exempel kan nämnas sångsvan, kornknarr, dubbelbeckasin, myrspov, grönbena, brushane, brun kärrhök och havsörn. Mindre hackspett, och trastsångare är exempel på arter som omfattas av den svenska rödlistan.
- Området har ett ålderdomligt kulturlandskap av högt nationellt värde
- Området är utmärkt för friluftsliv och besöks i mycket stor utsträckning, speciellt under våren när det rastar mycket fåglar i Östen och på dess strandängar.

För att dels undvika störning för fågellivet och dels eliminera risken för att hotade fågelarter skjuts av misstag, är det motiverat med ett förbud mot fågeljakt. Eftersom området besöks av ett stort antal människor är det också motiverat med en inskränkning av övrig jakt under de dagar som antalet besökare förväntas vara stort (lördag-söndag och helgdagar).

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen *Levande skogar delmål 12.1 Skyddsvärd skogsmark och Ett rikt odlingslandskap delmål 13.1 Ängs- och betesmark samt 13.3 Kulturbärande landskapselement*.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående mark- och vattenanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Uppllysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Alla virkessortiment inklusive grenar och toppar (GROT) som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller reservatsförvaltaren.

Insektsangrepp

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd. Undantag är verksamheter eller åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändig för, skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om vissa villkor är uppfyllda. (7 kap 28a, 28b och 29 §§ miljöbalken).
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsförordningen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Förvaltningen ska ske i samverkan med lokala aktörer, t.ex. via avtal med Odensåkers Hembygdsförening, djurhållare och andra berörda.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 §

miljöbalken lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling, Mariestads Tidningen, Skaraborgs Läns Allehanda och i Skaraborgsbygden.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i författningssamlingen och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4:1.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat. Naturvårdshandläggare Örjan Nilsson har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, antikvarie Lisa Ragnarsson, arkitekt Mehdi Vaziri och jurist Conny Claesson.

Göran Bengtsson

Örjan Nilsson